

9. Усі крилаті вислови, прислів'я, приказки, загадки/ Укладач Н.В. Курганова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. – 320 с.
10. Хома Н. Функції антропонімів в українських пареміях / Н. Хома //Літературознавство. – 2007. – С. 41-45.
11. АБВУД Lingvo 12.

Дробаха Л. Фразеологическое употребление собственных имен в народном творчестве европейцев.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с отображением национального мировосприятия в языках. На основе сопоставительного исследования проведен анализ употребления собственных имен в паремиях украинского, немецкого, английского и французского языков. Установлены общие и национально-специфические особенности употребления лексических единиц в сопоставляемых языках. Рассмотрено употребление собственных имен с позитивной и негативной конотациями и описаны факторы употребления паремий, которые прежде всего имеют поучительный характер. Исследована специфика и установлены особенности употребления женских и мужских имен в паремиях сопоставляемых языков. Проведен количественный анализ употребления исследуемых имен в сопоставительном аспекте в украинском, немецком, английском и французском языках.

Ключевые слова: сопоставительный анализ, собственное имя, позитивная и негативная конотация, паремия, национальное мировосприятие.

Drobakha L. The Phraseological Usage of Proper Names in the Sources of Folk Work of Europeans.

The article deals with the questions of the national mentality reflection in languages. The usage of proper names in proverbs of Ukrainian, German, English and French was analysed through the help of the contrastive-comparative method of investigation. There have been found some common and specific peculiarities of usage of lexical units in the comparable languages. The usage of the proper names is considered with positive and negative connotations and the factors of the usage of proverbs that have instructive character foremost are described. A specific and the features of the usage of the woman and masculine names are investigated in the proverbs of the compared languages. The quantitative analysis of the usage of investigated names in comparative aspect in Ukrainian, German, English and French is carried out.

Key words: comparable analysis, proper name, positive and negative connotation, proverb, national perception of the world.

Наталя Іваницька
(Вінниця)

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

СПЕЦИФІКА ДІЄСЛІВНОЇ МІКРОКАТЕГОРІЇ «ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Здійснено міжмовне зіставлення мікрокатегорії «фізіологічний стан» субкатегорії «процесуальність-стан» в українсько-англійській дієслівній паралелі. Доведено доцільність використання двобічного міжмовного контрастивного аналізу, за якого обраний об'єкт дослідження спроектовано на tertium comparationis, яким обрано теоретично обґрунтовану категорію «процесуальність». Визначено онтологічне підґрунтя ідентифікації фізіологічних станів, яке формує мікрокатегорію «фізіологічний стан». Виокремлену мікрокатегорію параметризовано диференційними ознаками: 1) «життєво невід'ємні фізіологічні стани» та 2) «можливі функціональні стани організму». На основі виділених диференційних ознак вибудовано співвідносні лексико-семантичні поля з чітко вираженими центральними та периферійними частинами. Виявлено низку спільних та специфічних тенденцій побудови таких лексико-семантичних полів. Доведено спільну тенденцію центральних частин зіставляваних полів до заповнення їх дієсловами на позначення життєво необхідних фізіологічних станів. З'ясовано, що некорелятивними є дієслова на

позначення фізіологічного стану сну та споживання їжі. Вказано на неспіввідносність віддалених периферій лексико-семантичних полів, заповнених дієсловами фізіологічного стану болю.

Ключові слова: міжмовне зіставлення, дієслівні системи української та англійської мов, мікрокатегорія «фізіологічний стан», лексико-семантичне поле.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна лінгвістика тяжіє до виокремлення власне зіставного (контрастивного) аспекту міжмовних досліджень. Це створює нові можливості для теоретичного осмислення мовних одиниць та системних відношень незалежно від спорідненості та кількості мов, як і кількості диференційних ознак, за якими проводять аналіз. Одним із об'єктів міжмовного опису, що вважають достатньо дослідженим і водночас проблемним та до кінця не вичерпаним в контрастивному плані, зокрема в українсько-англійській паралелі, виступають дієслівні системи. Попри вагомий напруження в лінгвальній інтерпретації цих систем, особливо в межах внутрішньосистемних описів у славістиці та германістиці (О.О. Потебня, Ю.Д. Апресян, І.В. Арнольд, В.М. Русанівський, Ю.О. Жлуктенко, Л.М. Васильєв, І.І. Мещанінов, І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, С.О. Соколова, Г.Г. Почепцов, О.І. Смирницький, Т.Є. Масицька, Ф.С. Бацевич, В.Д. Каліущенко, Ш.Р. Басиров, І.В. Корунець, М.І. Калько, О.І. Леута, Н.М. Мединська, І.М. Арібжанова, С.М. Сухорольська, О.С. Ванівська, В. Levin, Ch. Fries, R. Quirk, T. Rappoport, A. McMillion, G. Leech, F. Palmer), коло проблемних питань, так чи інакше дотичних до зіставного аналізу української та англійської дієслівних систем, залишається доволі обсяговим. Зокрема, **актуальним** для двобічного зіставлення виступає білатеральне дослідження їхньої лексико-семантичної парадигматики, проведене в проекції на обрану *tertium comparationis* (основу зіставлення), якою в наших роботах виступає теоретично обґрунтована категорія «процесуальність» [3-5].

Нагадаємо, що семантичне наповнення цієї категорії сформоване відповідними суб- та мікрокатегоріями [4]. Такі мікрокатегорії проектують релевантні для зіставлення лексико-семантичні поля зі структурованим центром, ближньою, віддаленою та крайньою периферіями, наповненість яких спирається на онтологічні диференційні ознаки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виокремлення мікрокатегорії «фізіологічний стан» ґрунтується на здатності суб'єкта перебувати в стані, зумовленому механізмами і закономірностями життєдіяльності організму, його органів, тканин, клітин і т. ін. Онтологічним підґрунтям ідентифікації фізіологічних станів виступає сукупність життєво необхідних та функціонально можливих потреб істоти для забезпечення роботи біологічної системи загалом та таких її складників, як дихання, кровообіг, травлення та ін., зокрема. Безсумнівно, що такі життєво важливі та невід'ємні від існування істоти функціональні стани знайшли відповідне вербальне відтворення в кожній із зіставлюваних мов. Дієслівні одиниці, репрезентовані мікрокатегорією «фізіологічний стан» були об'єктом внутрішньосистемних аналізів, переважно в славістичних розвідках, присвячених семантиці, валентнісним та функціональним особливостям виокремлених дієслів [2, с. 192–193; 6; 7 та ін.], а також в англійських працях вітчизняних та зарубіжних лінгвістів [10], у зіставному аспекті такі одиниці не знайшли системного вивчення.

Мета та завдання статті. У пропонованій статті **об'єктом** дослідження виступають дієслівні мікросистеми, сформовані мікрокатегорією «фізіологічний стан». **Мета** дослідження полягає у встановленні спільного та особливо відмінного в лексико-семантичній організації дієслівної мікрокатегорії «стан-фізіологічний стан» як складника субкатегорії «стан» узагальненої дієслівної категорії «процесуальність» у межах вибудованих нею співвідносних лексико-семантичних полів (ЛСП). **Матеріалом** дослідження слугували дієслівні лексико-семантичні варіанти (ЛСВ), вилучені із тлумачних словників зіставлюваних української та англійської мов, а також матеріали словників синонімів, частотних словників та почасти перекладних лексикографічних джерел [1; 8; 9; 11].

Виклад основного матеріалу дослідження. Зіставлювані ЛСП мікрокатегорії «фізіологічний стан» параметризуємо диференційними ознаками, що вказують на: 1) «життєво невід'ємні фізіологічні стани» та 2) «можливі функціональні стани організму».

Центральні частини зіставлюваних полів вибудовують конституенти із семантикою основних (базових) фізіологічних станів, перебування в яких є життєво необхідними для забезпечення роботи біологічних систем організму, найсуттєвішими з-поміж яких виступають

харчування та сон. Найбільш абстрактними, позбавленими додаткового денотативного чи конотативного маркування, у цьому плані виступають укр. *харчуватися, їсти, спати* та англ. *to eat, to sleep*.

Показовим є відбиття додаткових диференційних ознак основних фізіологічних станів у дієслівній семантиці зіставляваних мов, на основі яких сформовані периферійні частини українського та англійського ЛСП. Так, зокрема, конкретизація диференційної ознаки «сон» в обох мовах має спільну тенденцію до одієслівлення напівсонного стану, однак в англійському ЛСП такий стан виражають дієслівні ЛСВ, до значення яких інкорпоровані не характерні для українських одиниць розрізнявальні ознаки. Тоді як в укр. *дрімати, куняти* основним є акцентування саме на неповноті охоплення суб'єкта станом сну, в англійських дієсловозначеннях кваліфікаційною виступає вказівка на короткочасність сну, яка, крім того, може зазнавати подальшої параметризації (пор.: англ. *to nap* 'to sleep for a short time' [11] та *to catnap* 'to sleep for a very short time' [9]). Натомість для української дієслівної системи характерною є констатація довгочасності сну, супроводжуваної цільовою настановою (пор.: укр. *відсиплятися, відсипатися* 'довго спати, відновлюючи сили після перевтоми, недосипання' [8, I, с. 637] і англ. *to have a long sleep, to sleep off, to make up for lost sleep*), а також вказівка на меншу від фізіологічної потреби тривалість перебування в стані сну (пор.: укр. *недосипати* і англ. *not to sleep enough, not to have enough sleep*). Для англійської мови суттєвою виявилася також параметризація напівсонного стану такими ознаками, як «локалізація суб'єкта поза ліжком» (пор.: англ. *to doze* і укр. *дрімати, куняти*), «денний сон» (пор.: англ. *to nap* і укр. *дрімати, здрімнути, подрімати*), «пограничний стан між сном та активністю» (пор. англ. *to drowse* і укр. *дрімати, напівдрімати*).

Специфічні риси було помічено і в периферійних частинах, заповнених одиницями на позначення тих чи інших аспектів, співвідносних із споживанням їжі. З-поміж додаткових диференційних ознак денотативної природи найпершим упадає в око неоднакове онтологічне розмежування прийомів їжі в часі, що відбивають імпліковані семи «підвечірок» в українських *підвечіркувати, полуднувати*, «середина дня» в англійському *to lunch* та «середина дня або вечір» в англійському *to dine*. Лакунарними щодо англійських виступають також онтологічно співвіднесені, проте семантично некорельовані близькопериферійні укр. *снідати* та *вечеряти*.

В обох ЛСП зафіксовано дієслівні ЛСВ із вказівкою на фізіологічний стан, супроводжуваний недостатньою кількістю спожитої їжі протягом тривалого часу. Такий стан може бути осмислений як нейтральний щодо інших ознак (пор.: укр. *голодувати*; англ. *to starve*), так і такий, що спричинений певними обставинами, зокрема віросповіданням (пор.: укр. *постити* і англ. *to fast*). Для української дієслівної системи типовим є акцентування на систематичності фізіологічного стану голоду (пор. укр. *недоїдати* «систематично не наїдатися») і англ. *not to eat enough (sufficiently)*).

Ізоморфізм простежено в здатності зіставляваних дієсловозначень до імплікації денотативних сем, що вказують на кількість, переважно невелику, проте достатню для життєдіяльності, спожитої їжі (пор.: більш кількісні укр. деривати *перекушувати, перехоплювати, під'їдати, підснідувати, підобідувати, підвечерювати, закушувати* та англ. *to snack*), як і сем конотативної природи, які підкреслюють жадобу до їжі, супроводжувану надмірністю та швидкістю її споживання (пор.: укр. *жертити, напихатися, об'їдатися, обжиратися, наїдатися*; англ. *to glut, to guzzle, to gorge, to devour*). Щоправда, кількість таких дієслівних одиниць в англійському ЛСП є значно меншою в зіставленні з українським, у формуванні якого беруть участь численні словотвірні деривати. Названі складники як українського, так і англійського ЛСП набувають статусу крайньопериферійних, виразно відмежовуючись від центральних та близькопериферійних конститuentів із вказівкою на відносно "нейтральне" споживання їжі.

Вибудовування зіставляваних ЛСП мікрокатегорії «фізіологічний стан» забезпечують також дієслівні ЛСВ, семантично зорієнтовані на називання певних функціональних станів організму, які здебільшого виникають унаслідок порушення нормальної (оптимальної) життєдіяльності організму. Із-поміж обстеженого матеріалу найбільш нейтральними щодо вираження конкретних хвороб чи ознак недомагання виявилися укр. *хворіти, нездужати* (вони тяжіють до центру ЛСП) та близькопериферійні *слабувати, недугувати*. Помічено, що для англійського дієслівного ЛСП однослівне вираження таких фізіологічних станів є

нехарактерним, що утворює відповідні лакунарні зони, компенсовані аналітичними лексеми на кшталт *to be ill, to be sick, to be ailing, to be down with* та різного роду описовими конструкціями на зразок *to suffer from, to be out of sorts* тощо.

Подальша конкретизація хворобливого стану не знаходить системного представлення в англійському дієслівному ЛСП, пор.: укр. *виснажуватися* і англ. *to be (become) exhausted*; укр. *непритомніти* і англ. *to lose consciousness*. При цьому українську лексико-семантичну парадигму поповнюють дієслівні ЛСВ, здатні конкретизувати недужий стан організму через акцентування на причинах його виникнення. Найбільш системними в називанні таких причин стали диференційні ознаки: «утома» (укр. *виснажуватися, стомлюватися, зморюватися, знесилюватися, знемагати, вимотуватися, хлянути* і под.); «утрата свідомості» (укр. *непритомніти, мліти, зомлівати, обімлівати, обмирати, марити*); «інфекційні та запальні хвороби» (укр. *грипувати* 'хворіти на грип' та семантично похідне *кашляти* 'хворіти на кашель'); "порушення температурного режиму тіла" (укр. *температурити, лихоманити*); «нестача повітря» (укр. *задихатися* та лабільні англ. *to choke, to suffocate, to stifle* у значенні 'to be unable to breathe comfortably, to be prevented from breathing' [11]).

Як українське, так і англійське ЛСП містять одиниці, що вказують на хворобливий чи відхилений від нормального стан певної частини тіла чи органа або ж увиразнюють функціональну характеристику останнього. Дієслівну репрезентацію хворобливого фізіологічного стану в зіставлюваних мікросистемах характеризує спільність у маркуванні аналізованих дієсловозначень субстанційними семами, які окреслюють суб'єкт у межах тіла істоти чи його частин, органів, співвідносних із тим чи іншим недужим чи паранормальним станом. Субстанції окреслені номінаціями «частина тіла», а також «певний орган» (в українських одиницях), напр.: укр. *сльозоточити* (про очі), *терпнути* (про тіло або його частину), *стугоніти*₃ (про серце, кров); англ. *to throb* (of a part of the body), *to smart* (a part of your body), *to itch* (part of your body), *to twitch* (a part of someone's body).

Віддалена периферія українського ЛСП, заповнена дієслівними одиницями, семантично зорієнтованими на вираження відхилених від норми або ж характеристичних, функціональних станів певних частин чи органів тіла, виявилася місткішою в зіставленні з англійською, однак не абсолютно специфічною в одієслівленні таких процесуальних ситуацій. Характерною ознакою обох ЛСП стало наповнення аналізованих частин їхніх віддалених периферій як первинними, так і семантично деривованими значеннями на кшталт укр. *стугоніти*₃, *стукати*₂; англ. *to beat*₆, *to burn*₅. Найбільш типовими субстанційними семами виступають: "серце" (укр. *битися, калататися, колотитися, стугоніти*₃, *стукати*₂; англ. *to beat*₆, *to thump*₃, *to throb, to flutter*₃); «судини» (укр. *пульсувати, судомити*; англ. *to convulsive, to pulse, to pulsate, to throb*); «очі» (укр. *западати, злипатися, сипатися, сльозоточити*; англ. *to twitch*); «пошкоджені ділянки шкіри» (укр. *гноїтися, гоїтися, кривавити, наривати, рубцюватися, ятритися*; англ. *to fester, to suppurate*); «кінцівки» (укр. *німіти, терпнути*).

Своєрідне місце в українській та англійській лексико-семантичних парадигмах мікрокатегорії «фізіологічний стан» посідають конституенти, охоплені диференційною ознакою «відчуття болю», які заповнюють віддалені периферії досліджуваних ЛСП. Одієслівлення фізіологічного стану болю в українській та англійській мовах має спільність у введенні до семантики дієслівних ЛСВ диференційних несубсанційних ознак, які розмежовують охоплення суб'єкта нехарактеризованими, «нейтральними» больовими відчуттями (пор.: укр. *боліти* та англ. *to hurt, to pain*) та пролонгованими, хронічними болями (пор.: укр. *нити* та англ. *to ache*). Можливі різновиди больових відчуттів чи види болю, дістаючи системну репрезентацію у віддаленопериферійних дієсловозначеннях зіставлюваних мов, виявляють некорелятивне представлення в досліджуваних парадигмах. Англійське ЛСП характеризує виразна розмежованість фізіологічних станів болю такими характеристичними ознаками, як «гострота» (пор.: англ. *to sting*₂ і укр. *почувати гострий біль*); «раптовість+гострота» (пор.: англ. *to pang* і укр. *відчувати раптовий гострий біль*); «раптовість+короткочасність» (пор.: англ. *to twinge* і укр. *відчувати приступ болю*); «раптовість+пощипування» (пор.: англ. *to smart* і укр. *відчувати пекучий біль*).

Подібність у формуванні зіставлюваних ЛСП мікрокатегорії «фізіологічний стан» забезпечує здатність обох мов до вираження дієслівною семантикою певних больових відчуттів,

які реалізовані введенням додаткових денотативних сем «різкий гострий біль, що створює відчуття уколу» (укр. *колоти*; англ. *to prick, to tingle*), «пощипування» (укр. *щипати*₅; англ. *to tingle*), «хворобливо-лоскотливе подразнення шкіри, слизової оболонки» (укр. *свербіти*; англ. *to itch*). При цьому українське ЛСП виступає більш деталізованим щодо називання дієслівних станів специфічного болю, осмисленого як за характеристичними, вирізнявальними ознаками денотативного характеру, так і за субстанційною векторністю, напр.: укр. *крутити, ламати, ломити, тягнути* (звичайно про кістки, суглоби, кінцівки), *тріщати, розколюватися, розриватися, розламуватися* (про біль у голові) тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Зіставний аналіз українського та англійського ЛСП мікрокатегорії «фізіологічний стан» виявив низку співвідносних та специфічних тенденцій в облаштуванні цих лексико-семантичних парадигм, найпоказовішими з-поміж яких вважаємо: а) спільну тенденцію центральних частин зіставлених ЛСП до заповнення їх дієсловозначеннями, що вказують на життєво необхідні фізіологічні стани (з характерною відмінністю українських одиниць указувати на систематичність перебування в таких станах) та несхожість заповнення таких частин лакунарними відносно англійської мови українськими конститuentами на позначення загального хворобливого стану; б) неспіввідносність у конкретизації фізіологічного стану сну через неоднакову актуалізацію розрізнявальних диференційних ознак, системний вияв яких характеризує налаштованість українських дієсловозначень на осмислення неповноти охоплення таким станом, а також його цільову довгочасність і фізіологічну нестачу, та специфічність англійських одиниць у параметризації виокремленої процесуальної ситуації ознаками «короткочасність», «локалізація суб'єкта поза ліжком», «денний сон», із можливістю їхньої одночасної імплікації; в) специфічність віддаленопериферійних українських, як і англійських конститuentів на позначення співвідносного з добовими фазами розмежування споживання їжі, неоднаковість позамовного осмислення якого відбито в уведенні таких диференційних ознак несубстанційної денотативної природи, як «ранок», «середина дня», «підвечірок», «вечір»; г) спільність у заповненні віддалених периферій складниками на позначення характеристичних станів, співвіднесених з оптимальним та паранормальним функціонуванням певних частин чи органів тіла, та більша специфічність української парадигми до імплікації конкретизованих субстанційних суб'єктних сем; г) неспіввідносність віддалених периферій, заповнених дієслівними ЛСВ, маркованими диференційною ознакою «біль» через неоднакове розмежування фізіологічних станів болю, осмислення якого в англійському ЛСП виступає більш містким у межах характеристичних ознак «раптовість», «гострота», «короткочасність», тоді як в українській лексико-семантичній парадигмі його деталізацію, крім указаних параметрів, простежено в указівці на тривалість та ампліудність загострення больових відчуттів, а також локалізацію в організмі. Перспективним залишається міжмовний аналіз співвідносних ЛСП українських та англійських дієслів, сформованих іншими складниками субкатегорії «процесуальність-стан».

ЛІТЕРАТУРА

1. *ВСАУУАС*: Великий сучасний англо-український, українсько-англійський словник / [уклад. А. П. Загнітко, І. Г. Данилюк]. — Донецьк : ТОВ ВКФ „БАО”, 2006. — 1008 с.
2. Загнітко А. П. Теоретична граматика української мови. Морфологія / А. П. Загнітко. — Донецьк : Вид-во ДонНУ, 1996. — 1996. — 435 с.
3. Іваницька Н. Б. Дієслівні системи української та англійської мов: парадигматика і синтагматика : монографія / Н. Б. Іваницька. — Вінниця : СПД Главацька, 2011. — 636 с.
4. Іваницька Н. Б. Лексико-семантична парадигматика в міжмовному зіставленні української та англійської дієслівних систем / Н. Б. Іваницька // Проблеми зіставної семантики : зб. наук. статей / відп. ред. О. О. Тараненко. — Вип. 9. — К. : Вид. центр КНЛУ, 2009. — С. 333—338.
5. Іваницька Н. Б. *Tertium comparationis* у міжмовному зіставленні дієслівних систем / Н. Б. Іваницька // Мовознавство. — 2009. — №1. — С. 46—59.
6. Каленич В. М. Двоскладні речення з одновалентними дієслівними предикатами в українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / В. М. Каленич. — К., 2007. — 19 с.

7. Леута А. И. Семантико-синтаксическая структура предложений с глагольными предикатами состояния в современном украинском литературном языке : дис. ... кандидата филол. наук : спец. 10.02.02 "Украинский язык" / Леута Александр Иванович. — К., 1988. — 178 с.
8. СУМ: Словник української мови : в 11т. — К. : Наук. думка, 1970–1980. — Т. 1—11.
9. LDCE: Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. — Third ed. — Edinburgh Gate : Longman, 2001. — CD-ROM. — System requirements: PC – 486 66 MHz, Windows 95/98, NT 16 Mb RAM. — Назва з титул. екрану.
10. Levin B. English Verb Classes and Alternations / Beth Levin. — Chicago : University of Chicago Press, 1993. — 348 p.
11. OALDCE: Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English [Електронний ресурс] : dictionary / [chief ed. S. Wehmeier]. — Seventh ed. — 110 MB. — Oxford : Oxford University Press, 2006. — CD-ROM. — System requirements: Windows 98 / NT/ ME /2000/ XP; 350 MHz. — Назва з титул. екрану.

Иваницкая Н. Специфика глагольной микрокатегории «физиологическое состояние» в украинском и английском языках: лексико-семантический аспект.

Осуществлено межъязыковое сопоставление реализации микрокатегории «физиологическое состояние» субкатегории «процессуальность-состояние». Доказана целесообразность использования двустороннего межъязыкового контрастивного анализа, при котором выбранный объект исследования проецируется на *tertium comparationis*, в роли которого выступает теоретически обоснованная категория «процессуальность». Определены онтологические основания идентификации физиологических состояний, формирующие микрокатегорию «физиологическое состояние». Выделенную микрокатегорию параметризуют дифференциальные признаки: 1) «жизненно неотъемлемые физиологические состояния» и 2) «возможные функциональные состояния организма». На основе выделенных дифференциальных признаков выстроены соотносимые лексико-семантические поля с четко выраженными центром и перифериями. Выявлен ряд общих и специфических тенденций построения таких лексико-семантических полей. Доказана общая тенденция центральных частей сопоставляемых полей к заполнению их глаголами для обозначения жизненно необходимых физиологических состояний. Выяснено, что некоррелятивными являются глаголы для обозначения физиологического состояния сна и еды. Указано на алломорфности отдаленных периферий лексико-семантических полей, заполненных глаголами для обозначения физиологического состояния боли.

Ключевые слова: межъязыковое сопоставление, глагольные системы украинского и английского языков, микрокатегория «физиологическое состояние», лексико-семантическое поле.

Ivanytska N. Specificity of the Microcategory "Physiological State" in Ukrainian and English: Lexical-Semantic Aspect.

The paper focuses on the cross-language study of the verb microcategory "physiological state" as a part of the subcategory "process-state". The using of two-sides analysis with the deductively chosen *tertium comparationis* is believed to be the most effective for cross-language researches. The verb category "verbality" is conceded to be such *tertium comparationis*. The ontological background of this microcategory causes the basic distinct indications: (1) physiological state vital for life, and (2) possible functional physiological state. The comparable lexical-semantic fields with distinct central and peripheral parts based on the selected differential features are built. A number of common trends and allomorphic construction of lexical-semantic fields were found. A common for central parts tendency to be filled with the verbs denoting vital physiological state was determined. The verbs denoting the physiological state of sleep and eating are believed to be uncorrelative. The verbs nominating the physiological state of pain are assumed to have a lot of differences in the contrastive Ukrainian and English verb systems.

Key words: cross-language comparisons, Ukrainian and English verbs, microcategory "physiological state", lexical-semantic field.

Лілія Калитюк
(Київ)

УДК 81:811.11-112

ПОРІВНЯННЯ РІВНОЗНАЧНОСТІ В ГОТСЬКІЙ ТА ДАВНЬОІСЛАНДСЬКІЙ МОВАХ

У статті на матеріалі готської та давньоісландської мов досліджено мовні засоби, що вживають для порівняння рівнозначних об'єктів і дій. Описаний арсенал одиниць, причетних до оформлення таких порівнянь, і встановлено їхню праіндоєвропейську генетичну спорідненість. Виявлено найбільш частотні сполучники, що залучаються до аранжування порівнянь рівнозначності, окреслено лексико-семантичні відмінності між порівняннями готської та давньоісландської мов. Зокрема встановлено, що обидві мови зберегли архайчне (дистантне) розміщення сполучників, що конструюють порівняння рівнозначності. Готські порівняння не дозволяють встановити специфіку світосприйняття готів, оскільки містять біблеїзми. Давньоісландські порівняння містять мовні одиниці, пов'язані з довкіллям (флорою, фауною). Аналіз мовних фактів проведено із залученням даних інших давньогерманських мов.

Ключові слова: готська мова, давньоісландська мова, порівняння, рівнозначні порівняння, об'єктів і дій порівняння

Постановка проблеми. Ця наукова розвідка є спробою зіставити принципи організації та семантичного наповнення порівнянь у готській та давньоісландській мовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо, що мовне явище може бути задовільно пояснене лише у діяхронічному контексті. Попри постійний інтерес до проблеми порівнянь у сучасних лінгвістичних студіях [4 – 6], спостерігається брак історичних розвідок, які б торкалися цієї проблеми. Якісний виняток представляють праці І.Р.Буніятової та Л.М.Ікалюк. Утім, у першій праці порівняння відстежуються у контексті еволюції гіпотаксису, а в другій – на матеріалі однієї мови (давньоанглійської) [1; 3]. Для германського мовознавства обидві мови представляють надзвичайний інтерес, оскільки цінність готської мови полягає у тому, що вона є репрезентативним еталоном, точкою відліку у германістиці завдяки своїй ранній писемній фіксації. Давньоісландська ж, попри свою значну хронологічну віддаленість від готської мови, відома своєю архайчністю, відсутністю помітних граматичних інновацій та збереженням рис, успадкованих від прагерманського періоду [1, с. 122]. Багата і самобутня література (ісландські саги IX – середини XIст., записані здебільшого в XIIIст.) якої дозволяє відстежити специфіку світобачення усіх давніх германців.

Завдання дослідження продиктовані метою і полягають в окресленні структури і семантики готських та давньоісландських мовних засобів, причетних до оформлення порівнянь рівнозначності дій та об'єктів. У мовознавчих студіях існує загальна згода стосовно такого типу порівнянь, як рівнозначності (*equatives*), які по суті, передають сему «щонайменше такий як» *at least as Adj as*. Підтримкою до цієї тези є вживання у його структурі апроксиматорів (*nearly, almost*), кратних числівників (*twice, three times*). **Об'єктом** цієї розвідки є порівняння рівнозначності готської та давньоісландської мов з погляду структури та лексико-семантичного наповнення таких одиниць, що становить **предмет** дослідження. Будучи основою пізнавальної діяльності людини, порівняння скорочує шлях отримання нового знання, оскільки невідоме пізнається шляхом зіставлення з відомим людині, пізнаним поняттям, об'єктом, досвідом тощо. Відтак звернення до різноаспектного вивчення порівнянь є багатообіцяючим і прогнозовано плідним, оскільки такий підхід дозволить реконструювати багатогранну діяльність людини, не лише мовленнєву [4, с.23]. Йдеться, до прикладу, про побут, соціокультурні стереотипи, моральні стандарти мовної спільноти. Отже, цілком зрозумілим і самоочевидним є звернення до найдавніших пам'яток писемності з метою відстеження витоків цього мовного явища та лінгвальних засобів, причетних до аранжування порівняння. Окремішність, унікальність та цінність обраних для зіставлення мов полягає в їхній архайчності, що дозволяє використовувати факти цих мов для відстеження певних спільних та відмінних рис, еволюційних зрушень та світоглядних особливостей давніх германців. До того ж проблемі аранжування порівнянь цих